

ADEVÉRUL

ABONAMENTUL :

Pe un an — 4 cor.
Pe 1/2 de an — 2 „
Pe 1/4 de an — 1 „
Un număr 8 fileri.

Pentru străinătate:
Pe un an — 6 cor.
Pentru America:
Pe un an — 2 dolari

**ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT
DIN UNGARIA**
APARE ÎN FIECARE DUMINECA

Redacția și Administrația :
BUDAPESTA, VIII., CONTI-UTCA 4.
Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani.
Tot aci să primesc anunțuri cu prețuri moderate.

Tovarăși! Pregătiți-vă pentru serbarea de întâi Maiu!

Starea foi noastre.

Ce fac și ce ar trebui să facă centrele românești pentru răspândirea „Adevărului“?

E un adevăr constat și de netăgăduit, că mișcarea noastră în primul rînd la orașe trebuie să prindă rădăcini. Intre mulțimea de meseriași români de prin orașe trebuie să se întărească partidul nostru, să se răspîndească foaia și toată literatura socialistă. Căci numai după ce la oraș vom avea oamenii trebuincioși, o gardă puternică de elemente *convinse* despre dreptatea luptei ce o ducem, *atunci vom putea străbate și la sate, între păturile înapoiate ale poporului, acolo unde puterea solgăbirăului, notarului și a tuturor netrebnicilor azi e încă nemărginită.*

Dealtfel și pînă acum mișcarea noastră a fost întit și a mers în felul asta. Inșă rezultatele pînă acum sunt foarte neîndestulătoare. Orașele, centrele românești nici azi nu sunt reprezentate după trebuință în mișcarea noastră. Iar tovarășii ce-i aveam în centrele astea stau într'o indolență exemplară. Tot ceia ce face sunt numai discuții sterpe, pierdere de timp zadarnică. Ne mărginim totdeauna ca înainte de congrese se seriem cite-o polemică prin „Adevărul“, la congres de asemenea să vorbim cu avînt despre „datorință“, să dăm leviză că „așa nu mai putem merge“ — iar pe urmă trece congresul, trece focul ce ni-s'a aprins pe un moment în suflet și apoi ne putem frumuseț deoparte, tăcem și cu o răbdare admirat așteptăm... viitorul congres. Și așa merge an de an, tot mereu. Doamne fe-

rește ca să facem vreun pas mai serios pentru cîștigarea de abonați, ori pentru întărirea și susținerea secțiunilor. Asta nu. Ba chiar sunt unii tovarășii cărora *li-e rușine* a merge între popor și a propaga ideile mărețe și atît de strălucitoare ale socialismului.

Ca tovarășii să nu ne facă reproșuri, că-i învinuim pe nedrept, dăm aci o mică statistică despre felul cum e răspîdit „Adevărul“ prin orașele unde românii se află în număr destul de mare:

În Budapesta și jur avem 88 abonați, în Arad 32, Lugoj 29, Oradea-Mare 6, Caransebeș 8, Cluj 5, Bistrița 4, Sibiu 20, Blaj 12, Făgăraș 15, Brașov 10, Timișoara 6, Tievvan 19, Criștior 13, apoi în Viena 14, Berlin 13, Paris 7, București 5, America 46, etc. Dar nici aceștia nu sunt toți la curent cu abonamentul. Numerii aceștia trebuie să rușineze pe toți cari pînă acum nu și-au făcut datorința îndeajuns. Oare nu e duros ca Aradul acest centru al politicii naționale românești să aibă numai 32 de abonați? Ori Timișoara, inima Banatului, cum poate avea numai 6? Se poate așa ceva? Acolo unde meseriașii români sunt în număr, se poate că abonații „Adevărului“ să-i poți număra pe degete? Avem doar sate cum e Tievvanul cu 19 abonați, iar orașe ca Caransebeșul abia au ajuns la 8, iar Clujul la 5. Ceia ce dovedește, că unde e cite un om de inimă, dornic de luptă și cu iubire față de mișcare, acolo și abonații se înmulțesc pe urma agitației ce o face.

Să ia aminte tovarășii din centrele românești, că e datorința lor a schimba starea de azi. În felul cum stă mișcarea noastră de azi, nu poate face mari rezultate. Și din letargia asta învechită numai însuflețirea și avîntul tovarășilor de pretutindeni o poate scoate. A trecut vremea vorbelor multe! Fapte trebuie!

În cele

două săptămâni de agitație,

ce le vom aranja dela Paștile românești pînă la 3 Maiu 1914 să ne punem toată puterea și priceperea spre a scoate foaia din drumul greu în care a ajuns. Servească-ne de pildă munca tovarășilor germani, cari în scurte două săptămîni au făcut minuni. Precum ei au cîștigat sute de mii de abonați și membrii ai partidului socialist, tot așa și noi să facem ca prin înmulțirea abonaților, prin întărirea secțiunilor să se imputernicească întreaga mișcare, acărei apostoli suntem și să se ridice „Adevărul“ la nivelul cerințelor de azi.

Timpul e scurt, cît mai îngrabă tovarășii de pretutindeni să hotărască o zi din aceste două săptămîni, cînd se va ținea ori adunare, ori convenire, la care după cerere comitetul central va trimite orator. Iar afară de adunările și convenirile ce se vor ținea, în decursul acestor două săptămîni va trebui să se ducă o agitație continuă pentru cîștigarea de noi abonați. Tovarășii din toate locurile să cerceteze locuințele muncitorilor, să le vorbească despre însemnătatea mișcării noastre și să-i îndemne a abona foaia.

După trecerea acestor două săptămîni vom stabili rezultatele muncii ce se va depune și vom putea vedea cari dintre tovarășii și-au îndeplinit chemarea.

Guvernul împotriva muncitorimei.

Înainte cu o lună și ceva s'a primit în parlament legea despre noua împărțire a cercurilor electorale. Dar fiindcă legea asta a stabilit numai numărul cercurilor din fiecare co-

FOIȚA

TEATRU MUNCITORESC

*

Heyermans Herman

NUMĂRUL OPTZECI

Tablou din viață, pentru popor
Trad. de I. Ciser.

PERSOANELE :

Bătrînul	Primul deținut
Copilul	Al doilea deținut
Femeia	Un soldat
	Portarul

SCENA I.

(Bătrînul, copilul, un soldat. Scena e în semiîntuneric)
Bătrînul: Iată, copilul meu, am ajuns. (Se așează pe trunchiul unui copac căzut.)
Copilul: Nu mergem înăuntru bunicule?
Bătrînul: Nu, copilul meu, noi trebuie să mai așteptăm, încă nu s'a luminat de ziuă.
Copilul: Dar dacă el n'o să ne vadă aci?
Bătrînul: Cum să nu! Are să ne vadă.

Dar vino aci! Șezi jos, așa. Lipit de mine să te încălzești, pentru că e frig.

Copilul: Dar mama nu vine?

Bătrînul: Vine, vine. Fii cu răbdare...

Șezi bine? Nu ții frig? Așa vezi! Și ție ție frică la întuneric? Ce? Ori nu ții frică? Un copil așa voinic ca tine nu e fricos. Așa e?

Copilul: Aci e un soldat.

Bătrînul: Da, aci e un soldat...

Copilul: Pentru ce stă el aci?

Bătrînul: Pentru... pentru că e sentinelă, păzește...

Copilul: E sentinelă? Păzește? Dar pentru ce păzește?

Bătrînul: Pentru că altfel ar fugi toți...

Copilul: Ar fugi toți? Cine?

Bătrînul: Aceia cari sunt aci înăuntru.

Copilul: Cari sunt înăuntru? Cine sunt înăuntru? Unde sunt înăuntru?

Bătrînul: Aci uite — după zidul asta.

Vezi acolo 'n fund ferestrele alea mici luminate?

Copilul: Da! Ard luminări acolo. Da multe luminări sunt! Vai dar' multe lumini...

Zece, douăzeci, o sută, o mie... nu-i așa bunicule?

Bătrînul: Nu, atîtea nu-s. Tu socotești c'am curios.

Copilul: Și — și de ce sunt drugii aceia de fier la ferestri? — Dormi bunicule?

Bătrînul: Nu dorm, copilul meu.

Copilul: Bunicule, tu plîngi... și eu plîng.

Bătrînul: Nu, nu, cum să plîng...

Copilul: Of, eu văd, că tu plîngi — ochi ți-s uzi și lacrimile-ți curg... Mii așa de frică... Așa mă întristezi, bunicule...

Bătrînul: Ei taci, copil poznaș. Peste un ceas se va lumina de ziuă și atunci va veni înapoi și tatăl...

Copilul: Și el tot la o lumină de astea șade?

Bătrînul: Da.

Copilul: La lumina asta, sau la aceia, sau la cealaltă?...

Bătrînul: Nu știu. De unde să știu eu la care, cînd aici sunt așa de mulți.

Copilul: Și la lumina asta cine stă?

Bătrînul: Nu știu cine stă... La fiecare lumină stă un altul, singur...

Copilul: Și aceștia toți vorbesc cu tata?

Bătrînul: Nu, copilul meu. Fiecare ferestra e o odaie deosebită.

Copilul: Odaie deosebită ca acasă?

Bătrînul: Nu, — nu-s așa de drăguțe. Cu mult mai urite. Odăi cu pereți albi...

Copilul: Și florile unde-s?

Bătrînul: Știi tu, cum e pivnița? Într'o așa odaie stă tatăl...

Copilul: Stă într'o pivniță... Și ard luminări înăuntru, bunicule?

Bătrînul: Da, noaptea.

mitat, numind totodată și sediul cercului, Marția trecută ministrul de interne a dat o ordinațiune prin care se face împărțirea definitivă, adică se spune anumit că în viitor fiecare cerc cîți alegători va avea și peste cîte comune se va extinde.

Cînd s'a votat legea despre care amintim mai sus, atunci am scris noi, că guvernul după ce a falsificat dreptul de vot, după ce a făcut fărâdelegile cele mai strigătoare, în urmă a venit cu împărțirea cercurilor, care iarăși s'a făcut numai pentru întărirea domniei stăpînitorilor de azi. Acolo unde candidații guvernului au ieșit și vor ieși învingători la alegere, acolo cercurile au fost croite mici, cu alegători puțini, iar în părțile unde s'a deșteptat poporul întrucîtva, unde teroarea guvernului nu folosește, acolo și cercurile sunt mai mari, alegătorii sunt mai mulți.

Tot acest adevăr îl arată și ordinațiunea de acum, prin care se face împărțirea definitivă. Ba ordinațiunea asta e cu mult mai păcătoasă și mișlească decum ne așteptam. *In mod vădit țintește a face cu neputință să între în parlament mai mulți reprezentanți ai muncitorimei.* Prin noua lege electorală muncitorii și așa în cea mai mare parte vor fi lipsiți de vot, dar guvernul banditesc de azi nu se mulțumește cu atîta, ci cu mîna stîngă ia aceia ce a dat cu dreapta. Toate cercurile locuite de muncitorime din Budapesta și din alte centre industriale ale țării numără cîte 7000—9000 de alegători, atunci cînd alegătorii altor cercuri, cari nu vor face neplăceri guvernelor de totdeauna abea ajung la numărul de 1800 pînă la 2500.

Poporul muncitor, fără deosebire de națiune, e lovit mai mult prin ordinațiunea asta. Impotriva noastră, a săracilor se îndreaptă toate ascuțite ei. Cu naționaliștii români se împacă ușor guvernul, lor le asigură un număr anumit de mandate și-i îmbîlzește. Ca muncitorimea însă nu! Cele mai mari cercuri din toată țara vor fi cercuri muncitorești. Astfel în Budapesta vor fi 8 cercuri uriașe cu cîte 7000—9000 de alegători muncitori, iar în provincie tot asemenea numai acolo va fi mare numărul alegătorilor, unde votează muncitorimea.

Dar precum guvernul lovește în muncitorimea întreagă, atît în maghiari cît și în cele-

alte naționalități, așa și noi să ne îndreptăm cu toții împotriva nemernicilor dela putere, cari prin faptele lor ne subjugă.

Pe baza noii legi de vot și a noii împărțiri a cercurilor se vor face în anul viitor și alegerile. Atunci vom fi chemați cu toții a ne face datorința, a lupta pentru răsturnarea regimului de asuprire a vremii de azi. De aceia trebuie ca de cu vreme să începem lupta asta.

Ceiace putem face și ceea ce trebuie să facem, e să ne întărim mișcarea, să lucrăm pentru susținerea secțiunilor, cari vor avea un rol foarte important în viitor. Zadarnice sunt toate încercările de subjugare ale guvernului, înfricoșătoarea putere a muncitorimei din Ungaria va nimici toate legile și toate ordinațiunile mîrșave, cu cari stăpînitorii de azi ne amărăsc viața.

CRONICA

IN ȚARĂ.

La 11 Aprilie n. va intra în vigoare noua lege de presă, prin care guvernul de azi țintește să amuțescă toate foile opoziționiste și mai cu seamă pe cele muncitorești. Însă oricît de mișleesc îi este gîndul, el nu-și va ajunge scopul. Muncitorimea va ști să-și apere foile, cari îi sunt atît de trebuincioase în lupta ce o duce pentru un trai mai bun.

„**Democratismul partidului național român.**“ „Foaia Poporului Român“ din Budapesta scrie în numărul său din urmă un articol cu titlul de mai sus, în care constată, că programul partidului național român „este foarte democratic“, însă acest democratism e numai spuză în ochii lumii, căci „democratismul unui partid nu se arată numai în scris, numai prin program sau proiecte de lege, ci e de lipsă ea și în viața politică, zi de zi, democrația să iasă la iveală“. Acesta e un adevăr, ce noi de mult l-am spus și l-am propagat, căci după cum spune articolul din chestiune, „dacă partidul național român e democratic și reprezintă un popor de țărani, de ce atunci nu vedem la conducerea acestui partid pe nici un învățător și nici un țaran, ci numai advocați și iarăși advocați?“. Pentru că, după cum tot acest articol, spune destul de potrivit: „în teorie o fi partidul național democrat, în practică însă nu“.

Nu zău. Și nu numai că nu e democrat, ci deadreptul stă în serviciul reacționarismului celui mai negru. Prietenia cu Tisza la nici

un caz nu servește întărirea puterilor democratice ale țării și cu atît mai puțin interesele de viață ale poporului român. Partidul național român de azi nu e decît o ceată a flămînzilor după ciolane și căpătuială. Noi de mult am spus-o asta și iată că azi, și o foaie ce stă departe de principiile noastre e nevoită a constată adevărul.

Dar ai aștepta ca numita foaie după ce face constatările astea, să facă totodată și pasul al doilea, începînd o luptă serioasă și puternică pentru democratismul tradat de partidul național român. Însă nici vorbă despre așa ceva! „Foaia Poporului Român“ se mulțumește a pune minile în piept și-a „aștepta să vie și vremea aceea“, cînd s'or schimba lucrurile.

Păi, nu-i curios să învinuiești pe alții, atunci cînd și tu faci numai teorie fără practică?

IN STREINĂTATE.

Boierii români și libertatea. Dumineca trecută a ținut Liga Culturală din România o mare adunare în București, la care s'a ocupat mai mult de starea românilor din Austria și Ungaria. Adunarea a fost aranjată de clasele stăpînitoare române, cari înseși sunt apăsătoarele cele nemiloase ai poporului și tocmai de aceia toate atacurile ieșite din gura lor, adresate claselor stăpînitoare maghiare au fost neascuțite și stîrbite. Au răsunit atacuri puternice și pătimașe la adunarea asta, cari arătau apăsarea și nedreptatea politică a românilor din Austria și Ungaria.

Păcat, că atacurile astea au fost spuse de oameni orbiți de șovinism, cari nu numai clasele stăpînitoare maghiare, ci întreaga Ungarie, întregul popor maghiar l-au învinuit pentru faptele oligarhiei maghiare.

Starea tristă a românilor din Ungaria e urmarea firească a domniei de clasă maghiare și asta nu se va putea schimba, decît prin sirpirea acestei domnii de clasă. Dar atunci pentrucă tocmai acei naționaliști români, cari stau în strînsă legătură cu Liga Culturală din România, caută a lega prietenie cu cel mai conștient reprezentat al acestei domnii de clasă, cu Tisza?

Judecînd astfel lucrurile, adunarea Ligei Culturale nu-i decît un moment de zăpăceală, lipsit de orice seriozitate.

„ADEVÉRUL“

este singura foaie românească care apără interesele muncitorimei. Fiecare muncitor român are datoria morală a o abona, ceti și răspîndi.

Copilul: Bine, dar are ferestre?

Bătrînul: Acelea sunt foarte sus dela pămînt. Dacă înăuntru ai să te ridici în vîrfurile degetelor nici atunci nu poți să vezi pe stradă că ce să întimplă acolo afară. Așa e că sunt sus?

Copilul: Dar, de ce sunt așa de sus?

Bătrînul: Pentrucă nu e voie să se uite afară și nici înăuntru pe ele.

Copilul: Dar de ce nu e voie?

Bătrînul: Pentrucă e oprit.

Copilul: Și nici fata nu are voie să vorbească cu nimeni? Cu nimeni? Nu? Of, vai...

Bătrînul: Cu nimeni.

Copilul: Vai, dar trist a-și fi eu atunci bunicule — să locuiești într'o pivniță. Noaptea să arzi lumina, și să nu vorbești cu nimeni. Of, eu aci a-și fi foarte trist bunicule...

Bătrînul: Intr'adevăr?

Copilul: Tata ce a făcut de este aici?

Bătrînul: Nimic...

Copilul: Nimic? Chiar nimic? Atunci de ce nu vine acasă?

Bătrînul: Va veni numai decît.

Copilul: Eu a-ș fugi.

Bătrînul: Dar poarta e încuiată.

Copilul: Eu totuși a-ș fugi.

Bătrînul: Dar soldatul nu te lasă Soldatul împușcă... știi copilul meu?...

Copilul: De ce e supărat pe noi sol-

datul? Noi nu l-am vătămat pe el... nici tata...

Bătrînul: Dacă el ar ști aceasta! Dar n'o știe.

Copilul: Vai, vai! — Dar aceia cari șed la celelalte luminițe, aceia ce au făcut, de sunt aici?

Bătrînul: La celelalte luminițe — aceia... Dar taci odată... Nu ții frig?

Copilul: Bunicule, tu nici nu-mi răspunzi.

Mii așa de frică, dacă tu nu vorbești...

Bătrînul: Păi ce mai vrei să știi?

Copilul: ... Că celelalte luminițe...

Bătrînul: Da, dar ce vrei cu ei? Ce?

Copilul: ... Ca aceia ce au făcut?

Bătrînul: Aceia nu o pot ști. Unul asta... altul cealaltă. — Dar tu acestea încă nu poți să le pricepi. Mai încolo, după ce vei crește și vei fi mare, atunci vei înțelege...

SCENA II.

Primul deținut, Bătrînul și Copilul. (Poarta se deschide, portarul dă drumul unui deținut ce se eliberează.)

Bătrînul: (Trezindu-se) Ioane!

Primul deținut: Cine m'a strigat aci?

Bătrînul: Am crezut... am gîndit, că... pentrucă e întuneric încă... am greșit...

Primul deținut: Cunoști d-ta drumul ce duce la oraș? Eu sunt străin aci.

Copilul: Pe aci, pe drumul ăsta. Drept înainte.

Primul deținut: Da, mulțumesc. Așteptați pe cineva?

Bătrînul: (Cu voce tremurătoare.) Pe fiul meu...

Primul deținut: Și el tot azi se eliberează?

Bătrînul: Da, la 8 ore.

Primul deținut: Atîta este. — Și ce număr a avut?

Bătrînul: „Optzeci“.

Primul deținut: Nu-l cunosc. Al meu a fost 201. Șease luni de zile am fost închis! Bate-iar Dumnezeu — ce senzație curioasă mă cuprinde. Unde-s frînele? Unde-i temnicerul? Nu a venit după mine?!

Bătrînul: Fiul meu a avut doi ani.

Primul deținut: Tot pentru furt?...

Bătrînul: Pentru „Les Majeste“ (!)*

Primul deținut: Cum a putut să comită așa o prostie? — Ei, dar pentru aceia, aci n'a dus-o rău. Aci are omul cel puțin mîncare cum se cade... — Înainte de a-se împlini trei zile voi fi și eu din nou aci... Înainte însă vreau să petrec odată bine pe banii cari-i am...

Bătrînul: Nu înțeleg!

Primul deținut: Păi întîiu am să-mi petrec toți banii, — pe urmă mă retrag din nou în hotelul ăsta. Mie acum mi-e tot una...

* Vătămarea regelui.

VIATA BĂIEȘILOR

Despre greva din Pilisvörösvár.

În numărul 12 al foii noastre am scris despre greva minerilor din Pilisvörösvár, amintind despre faptul, că societatea de băi cu agenții ei a adus o mulțime de români, cari au spart greva. Acum primim o scrisoare dela tovarășii români din Pilisvörösvár, în care ni-se spun că ei n'au venit acum de curînd, ei sunt acolo de vreo 5 ani și ei n'au spart greva, ei pînă la sfîrșite au stat în locul de onoare.

Trebuie să recunoaștem, că în urma informațiilor greșite ce le-am primit, în numărul 12 s'a strecurat și la noi greșala asta mică. Spunem că e mică, pentrucă deși nu la Pilisvörösvár au fost aduși românii, ei totuși au sosit la Pilisszentiván. Toată cînstea se cuvîne acelor tovarășii din Pilisvörösvár, cari fiind mai de mult acolo, au luat parte la grevă, însă cele scrise atunci le susținem și acum despre faptele întimplite în Pilisszentiván, unde într'adevăr au fost aduși cîteva sute de români. Dealtfel atît baia din Pilisszentiván, cît și cea din Pilisvörösvár e a unei și aceiași societăți.

Mai amintesc tovarășii din Pilisvörösvár în scrisoarea lor, că ei nu sunt îndestulați cu cele petrecute, că ei nu știau nici pentruce s'a făcut greva, căci dacă ar fi știut, apoi și-ar fi văzut de lucru. Sunt foarte greșiți tovarășii noștri dacă cred astfel. În primul rînd ei au știut pentruce s'a făcut greva, deoarece și ei au luat parte la adunarea aceia ce s'au ținut între munți, unde un tovarăș român le-a explicat lucrul acesta. Dar sunt greșiți și atunci cînd spun că de-ar fi știut că greva a izbucnit pentrucă au fost concediați din lucru doi muncitori, cari erau conducătorii mișcării, apoi ei n'ar fi luat parte la grevă. Aceasta e o rătăcire foarte mare. Dinșii spun că acel Deutsch și Tamás cari au fost concediați din lucru erau pe vremuri oameni răi și dușmani ai muncitorimei. Asta se poate să fie fost în trecut, noi nu putem să o știm, dar nici un om cu mîntea sănătoasă nu poate crede, că ei tocmai pentrucă erau dușmanii muncitorimei au fost scoși din lucru. Stăpînii băilor la nici un caz nu i-ar fi concediat dacă ei n'ar fi luptat pentru binele întregii muncitorimi. De aceia spunem noi că tovarășii din Pilisvörösvár sunt foarte greșiți cînd vorbesc atît de nechibzuit.

Greva asta n'a adus isbînda dorită și așteptată, dar faptul acesta nu trebuie să descurajeze pe nimeni. Ci din contră, să căutăm a ne

strînge rîndurile mai bine, a intra cu toții în organizație, ca la cea mai apropiată ocazie să putem ieși învingători.

Un nou proiect de lege ce se ocupă cu băieșii și repauzul duminical.

În ministerul industriei și comerțului s'a pregătit un proiect de lege, care voește să reglementeze repauzul duminical. Dar ca o lege socială, care în aparență (pe deasupra) ar fi făcută în interesul muncitorilor, nu e decisivă și nu îndrăznește să ia apărarea muncitorilor în mod radical, așa și asta e un lucru de jumătate.

Legea se extinde asupra industriei, a întreprinderilor de băi și a tuturor branșelor în legătură cu acestea ș. a. Paragraful al doilea din proiect, spune, că în toată Dumineca atît cît și în zile de sărbători naționale, ca Sfințul Ștefan ca și în ziua primă a Crăciunului lucrul trebuie să înceteze. Repauzul — asupra căruia legea nu mai ordonă nimic — s'ar încôpe cel mai târziu în ziua de sărbătoare la ora 6 dimineața și s'ar sfîrși a doua zi dimineața la ora 6.

Deja și această măsură în sine lasă ocazie pentru a dejuca (călca) legea. Muncitorii vor putea fi puși la muncă Sîmbătă toată noaptea așa că odihna de 36 ore va rămînea numai pe hîrtie. Repauzul duminical al muncitorilor băieși și pînă acuma l-au călcat. I-au chemat la lucru atunci cînd i-a venit pofta întreprinzătorului sau încrezutului acestuia. Nici noul proiect de lege nu apără pe muncitorii băieși, pentrucă paragraful 4 din lege spune: că ministerul de finanțe și comerț poate stabili excepțiuni (deosebiri) asupra acelor lucrări, cari se fac în interesul statului, al armatei, al circulației comune, al siguranței și al serviciului sanitar, și acele lucrări cari se fac pentru înlăturarea unor pericole ce amenință obștea. Asupra acestei din urmă excepțiuni autoritățile locale s'au autoritatea băilor pot ridica oprirea legii. Această ordinațiune explică tot planul proiectului de lege. Inginerul băii va spune că trebuie să lucreze cu lucrătorii și Dumineca pentru a înlătura un pericol ce amenință baia, (pericol de a rămînea baia fără cîștig o zi pe săptămîină) și autoritățile îi va permite să lucreze.

O nouă măsură a proiectului de lege e, că acele cîrciume cari vînd numai băuturi spirtoase arse în zilele de repaus, numai dimineața dela 6 pînă la 10 ore li este permis să ție deschis.

Și această măsură va putea fi dejuată, pentrucă același paragraf spune, că dacă cîrciumarul vinde și alte beuturi spirtoase nearse ca vin, bere, etc, poate ține birtul deschis toată ziua numai, că după 10 ore nu-i permis să vîndă rachiul (vinars), bun înțeles că asta nu o poate controla nimeni.

Cu un cuvînt nici această lege nu aduce repauzul duminical complet al muncitorilor băieși. Muncitorii organizați pretind încetarea lucrului de Sîmbătă seara la 6 ore pînă Luni dimineața la 6 ore. Aceasta ar asigura tuturor muncitorilor repauzul duminical complet. În contra acestor deosebiri prevăzute în proiect trebuie să protestăm din toate puterile noastre.

Căștigul băieșilor la noi și în altă parte.

Datele ce le publicăm mai jos nu le-am procurat din o foaie socialistă „răzvrătitoare“, ci din foaia proprietarilor de băi din Ungaria. Din aceste date totuși se poate constata ce deosebire uriașă este între viața băiașului din Ungaria și al celui din țările apusene.

Această deosebire iese la iveală și la cîștigul băieșilor. De pildă în Germania în 1878, adevă și acum 35 de ani era mai mare cîștigul muncitorului miner, decum e azi la noi.

În cercul Dormund un săpător cîștiga în 1878 trei coroane și 19 fileri. Muncitorii cari lucrau în lucrările de sub pămînt cîștigau zilnic:

In anul	proporționat cîte	---	---	---	4.68
1900	"	"	---	---	6.19
1903	"	"	---	---	5.57
1905	"	"	---	---	6.13
1906	"	"	---	---	7.57
1810	"	"	---	---	6.54
1911	"	"	---	---	6.59

Față de acest cîștig al băieșilor din alte țări, la noi cîștigul muncitorilor bărbați angajați în băi de cărbuni a fost zilnic:

In anul	la minele visteriei la cele particulare	
	In coroane	In fileri
1903	2.82	2.71
1904	3.40	2.79
1905	3.45	2.80
1906	3.01	2.98
1907	3.60	3.15
1908	3.34	2.27
1909	3.59	3.47
1910	3.40	3.34

Dupăcum vedem cîștigul băiașului german ajunge la 7.57 cor. pe zi, pe cînd al celui din Ungaria nu ajunge nici la 4 cor. pe zi. Numai în minele (băile) visteriei s'a întimplat de au plătit în 1907, 3 cor. 60 fil. pe zi, și abia în 1909 se urcă și în minele particulare la 3 cor. 47 fil., dar mai sus de atîta nu se urcă.

Referitor la cîștigul minerilor germani trebuie să avem în vedere că aceștia au organi-

Am hoinărit în lung și în lat întreaga țară. Așa omul vede și cunoaște lumea, viața... Hahaha!... Eu aci năuntru mi-am cîștigat bani cu facerea chibriturilor. — Însă a alege mazăre?... e ceva îngrozitor?... Ocupația asta îi macină judecata limpede a omului... Voi stărui că eu cea mai apropiată ocazie să ajung iar la facerea chibriturilor.

Bătrînul: Cu cea mai apropiată ocazie?!
Primul deținut: Da! Azi e Miercuri. Miercuri, Joi, Vineri, Sîmbătă, asta e totul. Sîmbătă seara — pentrucă ziua prea sgîtesc ochii la om — am să scot din vreun galantar o pereche de ghete, o haină sau altceva — pe umă mă las să mă prindă — și peste un ceas sunt sub acoperiș. Eu nu mai pot suferi aerul liber. Acesta nu-mi mai prieste... M'am altoit cu aerul temniței.

Bătrînul: Cum poți să vorbești așa? De abia te-ai eliberat...

Primul deținut: Ce vrei prietine? tre-să te obișnuiești numai și pe urmă e bine. Spune te rog, ai d-ta tutun? Dă-mi voe să-mi umplu luleaua! — Îți mulțumesc! Dă-mi și foc! Ha!... De șase luni nu am fumat! Aproape că ameteș de el. Minunat! Fain tutun. Ei acum mă simt așa de bine, dar așa de bine că nici Dumnezeu însuși nu se simte mai bine... Păcat că nu ține mult... Tii, da minunat e tutunul ăsta! D'apoi să bagi de seamă de copil bătrînule. Al dumitale e?

Bătrînul: Nu, mii nepot.

Primul deținut: Ascultă! Să bagi de seamă de el! Eu, cînd eram de vîrsta lui, într'o bună zi, am furat trei mere — aceasta se numește... — furt!... Ce tutun împărtesc! E o adevărată bucurie... Trebuie să-mi spui, de unde l'ai cumpărat... Și pentru acele trei mere am căpătat trei luni — pentrucă am făcut-o precugetat și a fost preîntîmpinată de spargere. Numai despre judecătorii să nu mă întreb, dumniata nu poți să știi. Trebuie să fii jumătate nebun ca să-ți închipi ce e judecătoria... De-oi mai fi închis cîțva timp, apoi și eu pot să fac pe avocatul... Da! Și după ce m'am eliberat iară — pot să spun — eram teribil de leneș. Tatăl meu nu mai trăia. N'aveam niciun cîștig, pentrucă nu mă primeau. — Nimeni nu mă primea la nimic, la nimic nu mă voiau. Dacă odată am fost închiși, atunci aerul liber, proaspăt, nu prea puteam să-l suferim. Aceasta e o stare blestemată, nebună, atîta pot să-ți spun dumitale, că șeșe săptămîni m'am purtat bine. — Dar minunat tutun! Să-l săruți nu altceva! — Mă hrăneam cu rămășițele de prin canale și mîncam dintr'o farfurie cu cînii... E blestemul lui Dumnezeu aceiace se numește ordine, viața cînstită și nepătată... Mai bine să crepe de foame omul bătut de soartă, — dar de al „altuia“ să nu se atingă... Cum aceasta stare e de nesuferit, imposibilă, am

ajuns și eu din nou în temniță... Dar asta una să nu o mai repete nimeni după mine. Oh nu! Știi dumniata, toată afacerea a fost pentru un cartaboși, un cartaboși prea sărat, piperat, prea umplut cu enihabar și scortșoare — din a căruă cauză am fost și bolnav în temniță.

Bătrînul: Sărac nenorocit!

Primul deținut: Vezi, așa e viața proserișilor... Dacă furăm, atunci locuim în palate mari cu aranjament fim și confortabil, serviți de slugi în uniforme. Iar dacă nu furăm, atunci ne fură ei, ne înșeală din toate părțile... hahaha! Fură tot ce le cade la îndemînă. Dar în sfîrșit, pentru aceia eu totuși sunt și om corect. Cum să nu! În fiecare lună odată, mă spovedesc la popa și asta e destul... Ce vrei mai mult? Numai afurisita aia de alegere a mazării și supa de arpăcaș de nu ar fi... În altă parte tot a fost mai bine. Despre asta trebuie să vorbesc odată cu ministrul. Cine e acum ministrul închisorilor? — Ei, nu-ți pleca capul așa în jos. Ridică-ți capul bătrînule. Fii viclean! Fă așa, ca mine. Ei, d'apoi rămii cu bine! Soldatul ăsta a căscat gura la noi. — Îți mulțumesc camarade. Dacă tu nu ai fi păzit așa de bine, zău, să putea întimpla să spargă spre a jefui și la noi, în temniță. Deci la revedere, pe Sîmbătă seara! (Pleacă.) (Va urma.)

zațiuni puternice și prin ajutorul acestora au ajuns la regularea câștigului (mărirea plății). Când băieșii din Ungaria se vor deștepta ca băieșii germani și își vor întări organizațiile, intrând cu toții în ele, în prezent în jurul foilor „Adevărul” și „Bányamunkás” întărindu-le pe acestea cari sunt temelia organizațiilor, atunci și aici se vor vedea asemenea rezultate poate chiar și mai bune.

Aceste date ne pot învăța pe noi la ceva, la aceia că pe cind muncitorii băieși flămânze, trăiesc în mizerie îndepărtați dela toate instrumentele culturai, trăim sub paza jandarmilor, în acest timp stăpînii noștri, proprietarii de băi se fălesc cu plata noastră ieftină, considerîndu-o ca și cum acesta ar fi raiul băieșilor și nici prin vis nu doresc o soartă mai bună ca cea de azi, o plată mai cinstită ca aceea care primesc azi pentru munca lor grea, dar aducătoare de mari foloase pentru exploatare.

Domnul Goga și „domnul notar”.

În editura „Flacăra” din București, dl Octavian Goga, poetul Academiei Române a scos de sub tipar o dramă în trei acte sub titlul „Domnul notar”, prin care vrea să arate, nici mai mult, nici mai puțin, decît isprava politice de căpătuială a guvernelor maghiare, cari la alegerea parlamentare — ca și guvernele din România — prin banii din bugetul țării momesc pe cei mai mulți trași-împinși din administrație, silindu-i mai ales pe notari și solgăbirăi să-și facă datoria față de guvern și prin diferite abuzuri dacă se cere. În general acesta e cuprinsul piesei d-lui Goga și dacă drama n'ar avea, prin forma scrisului, ținta să salte șovinismul național, atunci a-și primi-o de bună și poate fără să vrei l-a-și numi pe dl Goga noul dramaturg genial.

Ca muncitor apăsător însă, și mai român ca dl Goga, cînd îmi iau îndrăzneala să-i critic piesa d-sale, atunci declar totodată că o fac aceasta numai dintr'un singur punct de vedere și anume: Noul scriitor dramatic, care nu cunoaște socialismul deloc, de ce prin un cuvînt scăpat din peană tocmai pe notar Vălean, care în realitate e un simplu mameluc renegat?! S'au prin aceasta, nu cumva dl Goga vrea să arate ce n'au arătat alți scriitori serioși teatrului, că adevărul, domnia sa e mai mare meșter, cînd și pe bină aruncă cu noroi în fața socialiştilor dușmani de moarte dînsului.

Tocmai pentru aceasta dau pe scurt cuprinsul piesei dlui scriitor de drame, ca cetitorii noștri să-și poată forma o idee despre rolul principal al notarului repegat.

În „satul Lunca, centrul electoral de pe cîmpia Ardealului” se face alegerea de deputat. Naționaliștii români îl candidează pe avocatul Florian, iar guvernul pe mamelucul dr. Ieronim Blezu, funcționar în minister la Budapesta. În comună un alt mameluc, Traian Vălean, pe lîngă că e notar, totodată joacă și rolul de Dumnezeu cel mic și, ca renegat de rangul întîi, la îndemnul guvernului se folosește de toate abuzurile și barbariile, adevărul, ca la toate alegerile din țara grofilor, momeste alegătorii cu bani, pe la cîrciume dă ordine să se umple mesele cu beutură și mîncare. Alegătorii ambelor partide — ca la zile mari și rari — după ce se satură ca la pomană și de beutură și de mîncare se iau la pîruială. Unii corteși ciselati, dau fuga la conducătorii încredințați cu comedia alegerii, le duc știri îngrozitoare, descoperiri de felurite comploturi. Conducătorii și unii și alții turbă. Vălean, notarul îi dă ordin sever sergentului de jandarmi Gall, ca să se poarte maghiaroșan cu „unsurașii de alegători”, acesta de dragul alor 100 cor., ce le-a primit dela Blezu în cancelaria notarului, declară că are să-și facă datoria după reglamant. Seara Blezu iese învingător. Țăranii răsvrățiți, în frunte cu popa Nicoară și cu țaranul, socrul notarului Borza, pleacă la locuința lui Vălean ca să-i ceară socoteala. Acesta e dus la Otilia Sfetcu, cocota lui din marginea satului. Cu toții pleacă pînă acolo și după ce sosesc, popa Nicoară îi strigă prin fereastră notarului să iase afară și după ce îl asigură că nu i-se va întîmpla nimic, acesta iese. Din mulțime, socrul său cu fata și nevasta legimimă alui Vălean

iese, se duce în fața lui și-l batjocorește după cum se cuvine. În acest moment, Mitruț, piștravul satului și cănele credincios al notarului sosește urmat de sergentul Gall și încă 15 jandarmi. Notarul urlă, Gall dă ordin, jandarmii împușcă în mulțime, mulțimea se vaetă, Nicoară, Borza și alți țărani sunt trimiși la urmă. După alegere jandarmii pleacă din comună, instigatorii sunt eliberați. Țăranii din cauza măcelului se înarmează cu săpi, securi etc. și se recoală asupra notarului, cerîndu-i prin popa Nicoară să-și deie demisia, să-și adune catrafusele și se plece din comună. Notarul protestează și nici nu vrea să audă de așa ceva și cu servitorul îl scoate pe popa din cancelarie. Țăranii de afară prin strigăte îl amenință. Borza, ca un creștin și naționalist în toată puterea cuvîntului, se smulge din mulțime, intră la ginere-său și după ce îl înfruntă „că i-a batjocorit fata luindu-o numai pentru avere” — se aruncă asupra lui Vălean și-l sugrumă. Drama se sfîrșește astfel: Borza, după crimă iese în fața țăranilor și zice: „Dumnezeu să-l ierte” și cu toții în cor zic înc'odată: „Dumnezeu să-l ierte”.

Comentariul și rostul piesei — după mine — este următorul: Noul scriitor dramaturg într-o zi numai, își face cruce ca un creștin bun, mulțumit cu soarta vieții orășenești, își ia pălăria prăfuită și pleacă la țară, unde după ce sosește, cu mare băgare de seamă își ridică pantalonii moderni. Într-o băltoacă își spală galoșii și din noroi, cu minile înmănușate scoate un șarpe veninos, colorat în șase culori naționale maghiaro-române. Șarpele n'are de gînd să-l omoare, ci îl aruncă iar de unde l-a ridicat și îi descrie numai culorile astfel: 1. Guvernul și farmecul banului; 2. Imoralitatea și barbaria căpătuiților; 3. Șovinismul naționalist; 4. Sălbătăcia jandarmului rural; 5. Prostia și egoismul și 6. Răzbunarea criminală.

Dl Goga, nici vorbă, cu piesa d-sale a îmbogățit magazia teatrului național. Un lucru e cert însă și anume: Dramele d-alde d-lui Goga, din nefericire, distrează numai pe unele clase și acele sunt clasele burghezo-aristocrate în cari, cu durere, și dumniului a intrat. Poporul, nenorocitul de el, e sărac cu desăvîrșire și de minte și de avere și nu poate avea darul să-și vadă opera lui dureroasă și atît de tristă și din cauza aceasta i-o spunem franc d-lui Goga, că pe noi socialiștii, fii și adevărații luptători ai poporului român din această țară, drama dumniului, — cunoscută și fără să o fi scris — nu ne inspiră deloc, fiindcă știm, că numai cu scrisul dramelor, soarta poporului nu se va îmbunătăți niciodată. Și de data asta îndrăznim ai spune d-lui Goga, că numai prin luptă continuă contra sistemului de guvernămînt absolutist și prin cucerirea votului universal secret se pot șterge astfel de drame din sîmul poporului nostru. Dl Goga, ca nepot al țaranului lipit pămîntului, ar face mult mai bine — dacă într'adevăr simte și aude glasul ridicat pînă la cer al plebei — să treacă peste treapta scrisului de drame pînă la o tragedie și ca un bard tiner și voinic să intre în adevărata luptă a desrobirei pe care o pretinde chestia de viață a poporului român din Ungaria-rusească. Dl Goga trebuie se mai știe, că poezii mari ai lumii, după ce au scris drame și tragedii țasute în războiul sistemului de guvernămînt regalist-imperialist, acești poeți au simțit ceia ce au scris și cu focul revoltei aprins în sufletele lor au pășit energic în luptă contra apăsătorilor și pentru progresarea și eliberarea popoarelor subjugate. Dl Goga, ca poet, comite un păcat mare cînd scrie o dramă atît de mică scoasă din noroiul absolutismului maghiar și o duce în România liberă, — sau mai bine zis în dialectul românesc din Transilvania — pe sfîntul pămînt al boerilor, cari au avut o brăznicia să joace prin politica lor asemănătoare cu a grofilor, tragedia tragediilor din 1907, și cărora cel mai mare poet român M. Eminescu le-a lăsat ca amintire în schimbul jafului următoarele gîndituri sufleteste:

Cum nu vii tu Tepeș-Doamne, ca punînd mina pe ei, Să-i împarți în două cete: în smîntiți și în mișei, Și în două temniți largi cu de-asăla să-i aduni, Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!

Înc'odată dle Goga, de ce nu boicotați țara „mișeilor” și de ce nu luptați aici pentru cu-

cerirea votului universal și contra sistemului de guvernămînt al smintitilor și mișeilor, cari în timpul cit a durat trăgănarea pactului au croit cu vagonul legi de apăsare și încătușare pentru poporul român, pentru acel popor, din al cărui sîn a-ți ieșit și va-ți ridicat?!

Demostenitul.

Pronunciament.

În nrul 30 din „Adevărul” apărut la 25 Iulie 1913, am publicat un articol în rubrica „Cronica” intitulat „Iarăși Löbl Elek” în care am ofenzat pe dl Török István vicecomitele comitatului Sălaj.

Și după ce m'am convins, că cele publicate despre vicecomite nu sunt exacte, că vicecomitele a avut o purtare necontestabilă în această afacere și deoarece în scrierea celui articol nici eu n'am fost condus de inițiativa de a-l ofența, îmi retrag complectalmente afirmațiunile ofenzatoare și pentru acestea cer scuze dela dl Török István, atît în fața tribunalului, cît și în fața opiniei publice, iar apariția articolului bazat pe informațiuni greșite o regret.

Iar în ceia ce privește cele afirmate despre Löbl Elek și Bika Nyikulaie le susțin în întregime. De altfel despre dl vicecomite nici nu s'a afirmat lucru pozitiv, numai probabilitate și aceasta din greșală de exprimațiune, eu voiam să generalizez sistemul din Ungaria pe care îl cunoașteți cu toții.

Budapesta, 23 Martie 1914.

Tiron Albani.

ȘTIRI

— **Gloanțe se dau greviștilor** și în România nu numai în Rusia. Din Galați (România) vine știrea că lucrătorii dela fabrica de ferestru alui Goetz de două săptămâni se află în grevă. Armata se înțelege că a fost scoasă spre a susține „ordinea” în oraș, iar Luni s'a iscat o ciocnire sîngeroasă între greviști și armată. Soldații au tras mai multe focuri contra muncitorilor, cari au avut urmări îngrozitoare. Mai mulți muncitori au căzut morți pe loc, iar numărul răniților e mare. Iată că nu numai jandarmii dela noi împușcă pe muncitori, ci și armata română trage foc în ceata oamenilor săraci. Cîte laude nu se mai aduc prin foile naționaliste dela noi la adresa armatei române! Dar cazul acesta amintitor oare? Nu, e sigur că nu-l vor aminti, nu vor arăta lumii că și armata română e tot așa de criminală, ca și jandarmeria noastră ori a Rusiei.

— **Nenorocire.** Din Vulcan vine știrea că într'o mină a băilor societății salgotariene de acolo s'a surpat pămîntul și a îngropat sub el pe muncitorul Arsenie Rus, care a murit îndată.

— **Un nou ser contra tuberculozei.** Bruchentini, medic din Bologna, a ținut săptămîna trecută la Genua o conferință asupra noiei metode de vindecare a tuberculozei. Savantul a declarat, că serul descoperit de el a salvat omenirea pentru totdeauna de acest flagel.

— **Căile ferate din Statele-Unite.** În 1912 lungimea căilor ferate din Statele-Unite era de 589.490 km. cu 14.363 mai mult decît în anul anterior. Locomotive erau 61.260 cu 2.308.658 vagoane de toate categoriile. Personalul se compunea: 63.555 mecanici, 66.408 fochiști, 49.051 conductori de tren, 135.958 alți funcționari de circulație și 39.538 cantonieri, acari etc. Total personalul 414.510. Pe aceste linii s'au transportat 994.158.591 călători și 1.1818.231.193 tone de mărfuri. Capitalul investit în această exploatare este de aproape 25 miliarde.

ACTIVITATEA NOASTRĂ.

Dela secțiunea din Budapesta.

Duminecă în 29 Martie a vorbit la secțiune tovarășul Vasile Dobrescu, decurînd reîntors din Berlin. Într'o vorbire frumoasă a descris lupta muncitorimeii germane atît pe teren economic, cît și politic, spunînd totodată și unele impresii ce le-a avut asupra sa mișcarea din Germania. Conferința a fost ascultată cu multă atenție și răsplătită cu aplauze animate.

Pentru Duminecă, 19 Aprilie n. (ziua de Paști) Secțiunea aranjează o mare reprezentațiune teatrală împreună cu dans. Invităriile și programele sunt tipărite deja și se pot căpăta la secțiune și la redacția „Adevărului”.

Redactată de un comitet.

Redactor responsabil: Ioan Flueraș.

Tipogr. Világosság, s. a. Budapesta, VIII, Conti-utca 4.